

VERENIGING OUD BROEK IN WATERLAND

Verslag over het jaar 2002

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2002

Op de Omslag:

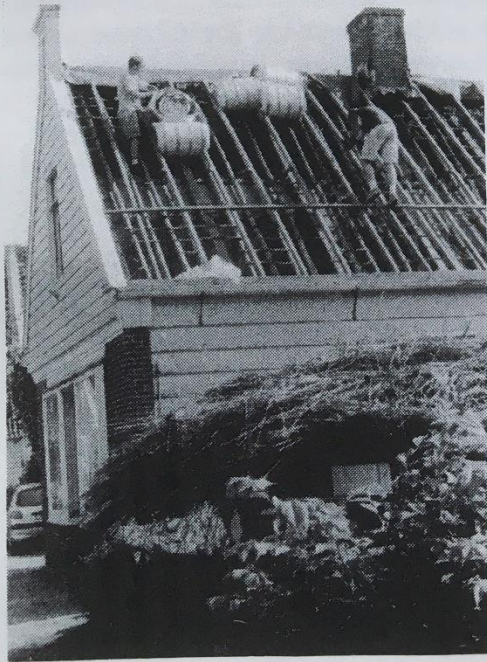
*Nieuw houten woonhuis 'De Erven 32', op de plaats
waar ooit het 'vermaardt steenen huijs' (1740)
van Broek in Waterland heeft gestaan.*

Inleiding

Voor een in wezen vredige vereniging als Oud Broek in Waterland was 2002 een turbulent jaar. Een ingrijpende gebeurtenis in het dorpsleven, t.w. het sluiten van het bejaardentehuis Broekerhaven, had ook consequenties voor Oud Broek. Het bestuur van de Ned. Herv. Kerk besloot om in het koorgedeelte van de kerk een mortuarium in te richten ter vervanging van die ruimte in het bejaardentehuis. Onze collectie, daar pas sinds het vorige jaar geplaatst, moest weer verkassen. In overleg met de Kerkvoogdij is een nieuwe bewaarplaats gevonden op de orgelverdieping. In stijl (vanuit de kerk nauwelijks zichtbaar) worden nieuwe kasten gebouwd, waarin onze collectie is opgeslagen. De daarmee gepaard gaande kosten zijn gedeeltelijk ten laste van onze vereniging gekomen, hetgeen op zijn beurt weer werd gecompenseerd door een donatie van de opgeheven stichting Belmermeermolen. Een en ander vergde veel overleg en arbeid, met name van onze beheerder der collectie. Vanuit publiciteitsstandpunt was van belang, dat de O.B.M. ons toestemming gaf de etalage van haar kantoorpand met materiaal van onze vereniging in te richten. Inmiddels is dat gebeurd en het resultaat kunt U gaan bezien. Vanaf deze plaats gaarne dank aan de O.B.M.

Zeer verheugend is, dat wij U in de jaarvergadering kunnen voorstellen twee nieuwe bestuursleden te benoemen, t.w. de heren F.H. Kesselaar en W. de Vries. Beiden hebben informeel al enige bestuursvergaderingen bijgewoond en de heer De Vries heeft, vooruitlopend op zijn benoeming door de ledenvergadering, het secretariaat ad interim waargenomen. Op zijn instigatie is gestart met voorbereidingen voor het installeren van een website (in gezamenlijk verband met de Stichting Museaal en Historisch Perspectief Noordholland). De moderne tijden gaan ook aan een historische vereniging niet ongemerkt voorbij: meer hierover leest u in de paragraaf 'Oud Broek op Internet!'

Aangespoord door de najaarslezing over de gevelstenen in Monnickendam, hebben wij gepoogd een inventarisatie te maken van gedenkstenen in ons dorp. Een selectie daarvan op foto's van de heer J. de Waal vindt U als intermezzo halverwege dit jaarverslag.

Wat zich verder allemaal heeft afgespeeld in het jaar 2002 leest U in de verschillende paragrafen over onze vereniging. Het bestuur beveelt ze van harte in Uw welwillende aandacht aan!

Januari 2003

Namens het bestuur,
H.G.M. te Boekhorst
(waarnemend voorzitter)

1

*Vernieuwing van de dakbedekking,
voorste helft 'Roomeinde 14-16'.*

Bestuur en Jaarvergadering

Op 25 april 2002 werd de 36^e algemene jaarvergadering gehouden. De notulen treft u aan op de volgende pagina van dit jaarverslag. Per 31 december 2002 was het bestuur als volgt samengesteld:

- Penningmeester en waarnemend voorzitter
(bestuurslid sinds 1997)	Dhr. H.G.M. te Boekhorst ¹
- Publiciteit (bestuurslid sinds 1997)	Dhr. W.J.G. Husslage ²
- Ledenadministratie (bestuurslid sinds 1994)	Mevr. R. Baltussen - Gerrits
- Secretaris (a.i. 2002)	Dhr. W. de Vries ³
- Adviseur en beheerder der collectie	Dhr. J.W. Niemeijer

Het jaarlijks groeiend aantal leden bedroeg op 31 december jongstleden 323, waarvan 268 woonachtig in Broek in Waterland, 2 in Zuiderwoude en de overige 53 verspreid door heel Nederland. Daarnaast vindt er met ruim 20 historisch georiënteerde organisaties een uitwisseling van publicaties plaats. De vereniging telt twee ereleden, te weten: dhr. J.W. Niemeijer en dhr. J.P. Mars.

Naast haar eigen financiële middelen beheert de vereniging de volgende fondsen:

1. **Bomenfonds:** Uit dit fonds kunnen aan particulieren bijdragen worden verstrekt voor het aanbrengen of verbeteren van groene elementen in en rond het dorpsbeeld van Broek in Waterland.
2. **Molenfonds:** Het hierin gestorte bedrag (afkomstig van een donatie uit de opgeheven stichting Belmermeermolen) is bestemd voor herbouw van houtzaagmolen 'De Vriendschap' aan de Kloosterdijk te Monnickendam. Mocht de herbouw niet voor een bepaalde datum verwezenlijkt worden, dan vervalt het bedrag aan de vereniging Oud Broek in Waterland.

¹ **Penningmeester:** Amerbos 44, 1025 ZM, Amsterdam. Tel: 020-6365435.
Bankrekeningnr. Vereniging Oud Broek : 31.07.02.194

² **Rondleidingen, etc. :** Laan 22, 1151 AA, Broek in Waterland. Tel: 020-4031509.

³ **Secretariaat :** Roomeinde 22-24, 1151 AP, Broek in Waterland. Tel: 020-4033064.

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2002

Notulen van de 36^e jaarvergadering

Donderdag 25 april 2002 om 20.00 uur in het Broekerhuis, Leeteinde 16.

Aanwezig: Dhr. H. te Boekhorst (waarnemend voorzitter en penningmeester), Mevr. M. Mooijweer (secretaris), Mevr. R. Baltussen, Dhr. W. Husslage en ong. 25 leden.

1) Opening.

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezige leden van harte welkom op de 36^e Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Oud Broek.

2) Notulen van de 35^e jaarvergadering op 19 april 2001.

De notulen zijn afgedrukt in het jaarverslag over 2001, en worden zonder opmerkingen ge-arresteerd.

3) Bespreking van het jaarverslag over 2001.

De voorzitter staat stil bij enkele punten uit het jaarverslag. Hij memoreert de oproep voor nieuwe bestuursleden en vraagt om suggesties voor auteurs of onderwerpen voor Broeker Bijdragen.

4) Financieel verslag, verslag kascommissie 2001 en benoeming kascommissie 2002.

De penningmeester geeft een korte toelichting op het financieel overzicht over 2001. De kascommissie 2001 - bestaande uit dhr. van Ammers en dhr. Mens - heeft kas en boeken gecontroleerd en in orde bevonden, hetgeen schriftelijk is vastgelegd. De voorzitter leest het verslag van de kascommissie voor. Dhr. van Ammers verlaat de kascommissie en dhr. de Vries volgt hem op, zodat de kascommissie over 2002 is samengesteld uit de heren Mens en De Vries.

5) Mededelingen bestuur 2001 en 2002.

Mevr. M.L. Mooijweer treedt af en is niet herkiesbaar. De voorzitter bedankt Mevr. Mooijweer voor al haar inzet voor de vereniging en wenst haar een goede toekomst elders in het land. Als blijk van waardering biedt hij haar – namens de vereniging – een geschenk aan.

6) Uitreiking van twee 'La Fargue's'.

Overhandiging van de La Fargue door de heer J.W. Niemeijer, aan zowel mevrouw Nieuwenhuis, Dorpsstraat 4 (voormalig restaurant Neeltje Pater) als de heer Stokman, De Erven 2 (voormalig raadhuis).

7) Rondvraag.

Dhr. Stokman en dhr. Mens vragen of het bestuur protest wil aantekenen tegen het voornemen van de gemeente, een GSM-zendmast in de kerktoren te plaatsen. Het bestuur zal zich daarover beraden op de eerstvolgende bestuursvergadering.

Dhr. Lazarom vraagt of het bestuur bij de gemeente protest wil aantekenen tegen plaatsen van dichte schuttingen in het dorp. Het bestuur deelt zijn bezwaren, heeft hierover al eerder bij de gemeente zijn zorg uitgesproken en zal erop attent blijven. Ook in de Commissie Stads- en Dorpsbeheer is dit een punt van aandacht.

De heer Mens stelt voor tot een vaste prijs te komen voor de rondleidingen door het dorp, één voor particulieren, één voor bedrijven. Het bestuur zal deze tarieven in de eerstvolgende bestuursvergadering vaststellen.

8) Sluiting.

De voorzitter sluit het officiële gedeelte van de vergadering om 20.45 uur.

Collectie en publicaties

De verzameling kende dit jaar slechts een geringe groei: een aantal foto's, ansichten en knipsels; een verenigings- of bestuurskokarde; een pillendoosje uit de apotheek van de in 1954 overleden dokter Parree; een cahier met historische krantenartikelen van W. van Engelenburg uit de jaren 1896 - '98 plus een door hem geschreven brief, dat was wel zowat de oogst. Schenkers waren achtereenvolgens: mevr. Bruigom-Six, mevr. Slegt, de heer H. te Boekhorst, de heer C. Brinkman (Zaandam), mevr. R. Baltussen-Gerrits, mevr. A. Westerneng-Duim (Edam).

Zoals aangegeven in de inleiding van dit jaarverslag vroeg de huisvesting – opnieuw – meer werk dan de collectie zelf. Daar het koor van de kerk gedeeltelijk tot mortuarium werd ingericht, zal de historische verzameling van Oud Broek binnenkort worden gehuisvest in speciale kasten op de orgelgalerij, welke uiterlijk passend bij het historisch kerkinterieur. In afwachting van de voltooiing van haar nieuwe onderkomen werd de hele verzameling in verhuisdozen gepakt en in de kerk opgeslagen. Dat zij daardoor maandenlang ontoegankelijk moest blijven is betreurenswaardig maar helaas onvermijdelijk. Zolang de archivalia en de andere documentatie nog wél te raadplegen waren, werd hier onder meer gebruik van gemaakt voor de beantwoording van vragen op het gebied van de plaatselijke geschiedenis, die met enige regelmaat bij de vereniging binnenkomen.

De al eerder aangekondigde restauratie van de weeshuisslee kreeg in 2002 haar beslag. Een aantal kleine herstellingen vormen tezamen de completering van één der belangrijkste objecten uit onze collectie.

De weidemolen eiste ook nu weer veel aandacht. Bij de noodzakelijke vernieuwing van de beschoeiing van de wateruitloop werd hulp geboden door ons lid A.A.J.F. Baltussen. De materiaalkosten hiervoor werden gesubsidieerd door een speciaal fonds van Landschap Waterland.

In de reeks 'Broeker Bijdragen' verscheen in augustus nummer 47, van de hand van dr. J.W. Niemeijer en getiteld 'Ds. Bernhardinus de Moor en zijn portret op de zolder van Neeltje Pater'. Hiermee kwam een onderwerp aan bod dat in ons orgaan, na het artikel over de pastorie (uit 1973) eigenlijk onderbelicht was gebleven: de centrale plaats die kerk en predikant hier eeuwenlang in de samenleving ingenomen hebben. Nu Oud Broek sedert 2001 een onderkomen gevonden heeft in het kerkgebouw lag wat meer aandacht in die richting voor de hand.

Lezingen en excursies

- a) Voorjaarslezing: Na afloop van de 36^e algemene ledenvergadering (donderdag 25 april 2002) verzorgde dhr. Johan Stuart een lezing over het Ilperveld. Aan de hand van dia's vertelde de educatief medewerker van het Noord-Hollands Landschap enthousiast over het behoud of de terugkeer van planten- en diersoorten tussen Noord-Hollands Kanaal en Den IJp. Het 600 hectare groot natuurgebied bezit een unieke flora en fauna. Ondanks de verzoeting van de laatste 70 jaar komen karakteristieke brakwatervegetaties voor. Het zeldzame veenweideland ten Zuidwesten van Broek in Waterland wordt ondermeer aangeprezen als: "het grootste gebied met nog levend veenmos in Nederland" en "het toevluchtsoord voor rode lijst soorten".
- De natuurwaarden van het Ilperveld staan echter sterk onder druk van verontreiniging en verdroging. De waterkwaliteit is onvoldoende, er zijn meerdere slecht afgewerkte vuilstortplaatsen en in de waterlopen bevinden zich grote hoeveelheden bagger. Johan Stuart sprak ondermeer over 'heuvels met Volgermeerkwaliteiten', bestaande uit stads-, ziekenhuis-, en chemisch afval uit Amsterdam. Momenteel werken verschillende partijen samen om deze knelpunten aan te pakken en de grote (potentiële) natuurwaarden van het gebied te versterken. De zoektocht naar financiële middelen is uiteraard de doorslaggevende factor voor eventuele toekomstige successen met kruiden, waterplanten, vlinders, insecten, vogels, vissen en kleine zoogdieren.
- b) Excursie: Geïnspireerd door de voordracht van Johan Stuart verzorgde vereniging Oud Broek op zondagmiddag 9 september 2002 een vaarexcursie door de 'achtertuin van Broek in Waterland'. We hadden verwacht met een volle platbodem geïnteresseerde Broekers af te reizen naar Trilveen (Veenmosriet, Orchis), Zonnedaauw, Echte Koekoeksbloem, Kievit, Grutto en Tureluur, maar de animo bleek zeer gering. Voor het selecte gezelschap van 10 Broekers dat deel nam aan de vaarexcursie en de rondleiding door het Bezoekerscentrum bij Ilpendam was het echter een zeer gezellige en wetenswaardige middag. Vereniging Oud Broek trof een enthousiaste gids en goed weer. Zodra de deelnemers thuis waren begon het hard te regenen!
- c) Najaarslezing: Dhr. Harry Voogel had zijn – vermaarde – lezing over de gevelstenen reeds op vele plaatsen in Waterland gehouden toen de bekende Monnickendammer de verhalen en anekdotes op 17 oktober 2002 in het Broekerhuis kwam vertellen. Rond 2002 werden – op initiatief van Harry Voogel – totaal 37 gevelstenen gerestaureerd en op dia gezet. Een zaal vol leden van vereniging Oud Broek en het NUT kreeg de resultaten te zien van deze intensieve samenwerking tussen de gemeente Waterland, de vereniging Oud Monnickendam en eigenaren van monumentale panden.
- Vele panden bleken sinds 1500 (stadsbranden als gevolg van houtbouw) versierd met teksten en figuren in Bentheimer zandsteen, meegenomen als ballast voor schepen. Gevelstenen vervingen de uithangborden en deden tot 1795 – invoering van huisnummers – dienst als adresvermelding. ('Hij woont tegenover het huis met de gevelsteen'.)

De stenen vertellen niet alleen iets over het bouwjaar van een pand en/of het beroep van de oorspronkelijke bewoner, maar ook over de levensvisie en/of de rijkdom van de bouwers. Aan de hand van gevelstenen langs het Noordeinde maakte Harry Voogel zelfs duidelijk waar 'verloren gewaande' miljoenen van Neeltje Pater terecht zijn gekomen. De gevelsteen van Noordeinde 95 wordt zelfs geroemd als 'de mooiste van Nederland'.

Naast wetenswaardigheden over de prachtig gerestaureerde gevelstenen vertelde Harry Voogel ook van alles over de geschiedenis van Waterland. Onderstaande zinnen geven dan ook een bloemlezing uit zijn interessante vertellingen. Het inkleuren van schilden en gevelstenen vormt de basis voor het woord 'schilderen'. Het zitten op of staan bij de konkel (stenen zuiltje in de tuin) geeft de oorsprong van het woord 'konkelen'. De twee holle stoepten langs historische gevels in het Noordeinde dien(d)en mogelijkwerwijs om te voorkomen dat 'het plebs van Monnickendam' door de ramen staart. Het houten object in de hand van de monnik op menig Wapenschild is waarschijnlijk geen knuppel of knots (zoals doorgaans gedacht), maar een roeispaan. Dit geeft uitdrukking aan de komst van de stadsstichters - via Marken - uit Friesland en hangt samen met het feit dat men roeispanten niet in een boot achterliet, om de kans op diefstal te beperken.

De beroemde speeltoren blijkt in de kern een kerktorentje en lange tijd in gebruik als vuurtoren. De klokkentoren dateert van 1592 en pas begin 17^e eeuw beschikken de Hollanders over de techniek om klokken te stemmen. Monnickendam had echter geen financiële middelen om het alsnog te doen. De speeltoren heeft daarom de enige niet gestemde klokkentoren van Nederland.

*Begin- en eindfase van restauratie achterzijde
voormalige timmermans-werkplaats, 'Keerngouw 16'.*

Overige activiteiten

In 2002 heeft de vereniging zich niet alleen ingezet voor het beheer van de collectie, het uitbrengen van publicaties en het organiseren van excursies en lezingen. Onderstaande opsomming geeft een indruk van vele manieren waarop afgelopen jaar werd geprobeerd bijdragen te leveren aan behoud en herstel van het beschermd dorpsgezicht.

a) Een druk bezochte stand op de Oud-Hollandse markt is een vast onderdeel van onze jaarlijkse activiteiten geworden. Dit jaar konden maar liefst 13 nieuwe leden worden ingeschreven. Naast de verkoop van Vogelvluchtkarten en (bundels) Broeker Bijdragen boden wij dit jaar voor het eerst enkele reproducties van historische Waterlandse prenten te koop aan. Het betreft één passe-partout met twee etsen – Broek in Waterland, resp. Kerk Zuiderwoude – door A. Zeeman, 1732 (in Claas Bruin, Noordhollandsche Arkadia) en een ingekleurde steendruk van ‘Kerk te Broek’, circa 1840 (uit Souvenirs de la Hollande van Frans Buffa en Zonen te Amsterdam). Beide zijn gedrukt in een beperkte oplage van 50 stuks en van beide zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar bij De Erven 26 (tel. 4031477), voor € 10,-- (zie achterzijde kaft).

b) Onze deelname aan de organisatie van de jaarlijkse Open Monumentendag is onderhand welhaast verzekerd van belangstelling en succes. Het gevarieerde aanbod van vaartochten en bezoeken aan historische panden, onder leiding van een gids van Oud Broek, werd op zaterdag 14 september 2002 weer hoog gewaardeerd. Voor muzikaal intermezzo zorgde mevrouw Rebel met haar orgelspel. Een goed initiatief was ook de inrichting van een koffiehoeck door de heer en mevrouw Oud.

Het thema van 2002 was ‘Koopmansgeest: monumenten van de handel’, ter gelegenheid van het feit dat 400 jaar geleden de VOC werd opgericht. 2003 is uitgeroepen tot ‘het jaar van de boerenbouw’ (Monumenten van het agrarisch bedrijf). Daarom heeft dhr. Hillebrand Kuypers, met behulp van de vereniging Oud Broek, bijdragen geleverd aan een omvangrijk stolpenonderzoek voor de Boerderijenstichting Noord Holland. Eind 2002 heeft hij alle (stolp)boerderij-vormen van Broek in Waterland en omgeving geïnventariseerd en gefotografeerd. De vereniging is Hillebrand Kuypers zeer dankbaar voor de verrichte werkzaamheden.

Het stolpenonderzoek van de Boerderijenstichting Noord-Holland zal rond Open Monumentendag 2003 in boekvorm worden gepresenteerd. Uiteraard worden de bijdragen vanuit Broek in Waterland op zaterdag 13 september 2003 in de N.H. Kerk tentoongesteld, als vertrekpunt voor de rondleidingen. Bovendien wordt de najaarslezing op donderdag 9 oktober 2003 verzorgd door de Boerderijenstichting Noord Holland

c) De vereniging Oud Broek voert regelmatig correspondentie met de gemeente Waterland. In 2002 betrof het een tweetal onderwerpen. Er is uitvoerig gediscussieerd over bruikleen, eigendom en beheer van de raadszetels en burgemeesterstoel van de oorspronkelijke gemeente Broek in Waterland. Deze bevinden zich nog altijd in het voormalig raadhuis De Erven 2.

Er heeft nadere briefwisseling plaatsgevonden tussen gemeente Waterland, vereniging Oud Broek en de huidige eigenaren van één van de verloren gewaande schouwstukken uit Rijksmonument Laan 22-28, 'Gezicht op het Havenrak' (1775). Tot onze grote vreugde is er gefundeerde hoop dat het betreffende schilderij – door middel van overleg, op initiatief van de Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord Holland – zal terugkeren naar zijn oorspronkelijke locatie. Zoals reeds aangegeven in het jaarverslag 2001 heeft het schouwstuk alleen voor Broek in het algemeen en Laan 22-28 in het bijzonder een grote cultuurhistorische waarde, toegankelijk voor publiek.

*Opvallende verandering in het dorpsbeeld
van Broek-Zuid, nieuwbouw 'Eilandweg 31'.*

- d) In 2002 waren een viertal financiële onderwerpen van belang voor de vereniging. 1) Bijdragen aan het initiatief van het Burgercomité Volgermeerpolder, voor de totstandkoming van een boek over de geschiedenis van de Volgermeerpolder. 2) Discussie over financiële ondersteuning van de heroprichting van de zaagmolen in Monnickendam. 3) Verkenning mogelijkheden voor toekomstig beheer van het weidemolentje van de vereniging: Overdracht aan Staatsbosbeheer wordt overwogen. 4) Hernieuwde aandacht voor het Bomenfonds van de vereniging.
- e) Tot slot kunnen nog vier activiteiten worden genoemd betreffende inventarisaties voor collectie en publiciteit. 1) Bezoek aan de brandweerkazerne, ten behoeve van bezichtiging en inventarisatie oude (brandblus)materialen en foto's. 2) Inventarisatie van gedenksteden in Broek in Waterland, naar aanleiding van restauratieproject gevelstenen door Harry Voogel te Monnickendam, zie Intermezzo. 3) Start inventarisatie van de zerken op de algemene begraafplaats voor genealogisch en geschiedkundig onderzoek. 4) Inrichting van de etalage van de OBM voor het aanprezen van de vereniging en de vogelvluchtkaarten.

*Weinig opvallende verandering
in het dorpsbeeld van Broek-Zuid,
restaurant 'Molengouw 8'.*

Oud Broek op Internet!

Zoals aangegeven in de inleiding van het jaarverslag heeft er eind 2002 nog een belangrijke gebeurtenis plaatsgevonden. Geboorte van de internet site van de vereniging Oud Broek, op initiatief van Willem de Vries. Het werd natuurlijk zo langzamerhand eens tijd dat ook de Vereniging Oud Broek gebruik zou gaan maken van het meest veelzijdige en universele communicatiemiddel dat de mensheid ooit heeft gekend. Toch heeft juist de nieuwigheid en omvattendheid van dit medium het nemen van deze stap vertraagd. Je moet tenslotte maar weten hoe het werkt, wat je er wel en niet mee kunt, hoe je informatie op een website krijgt en onderhoudt, en hoe je vervolgens omgaat met de traditionele wijze van informatieverspreiding: het papier, in de vorm van jaarverslag, Broeker Bijdragen en tussentijdse convocaties en memoranda.

Eind 2002 werd de beslissing genomen dat Oud Broek een website zou gaan inrichten waarop de vereniging haar contactgegevens, activiteiten en relevante informatie zou tonen. Nu is het ontwikkelen van een website vanuit het niets geen eenvoudige zaak en vereist een aantal ontwerpstappen waarover goed moet worden nagedacht. Juist op dat moment deed zich de volgende, unieke gelegenheid voor: De Stichting Museaal en Historisch perspectief had een structurele subsidie ontvangen van de Provincie Noord Holland om een webportaal op te zetten waar alle historische verenigingen van Noord Holland een plek zouden kunnen krijgen. Dat betekent een eigen webadres voor iedere vereniging en een structuur voor de aan te bieden informatie die het bijzonder eenvoudig maakt om – zonder specifieke kennis van Internet technologieën – informatie te publiceren.

De volgende stappen waren snel gezet en sinds februari 2003 is de website van de vereniging operationeel. U kunt het resultaat van deze inspanningen bekijken op het webadres: <http://oudbroek.geschiedenisbank-nh.nl>. Het is een eerste stap, maar er zijn nog voldoende ideeën om de website verder te verrijken. Uiteraard wordt uw mening zeer op prijs gesteld, over de website, het huidige aanbod van informatie en natuurlijk uw ideeën over toevoegingen en uitbreidingen. Uiteraard beschikt de vereniging inmiddels ook over een e-mailadres dat voorlopig bij Zonnet is ondergebracht, namelijk: oudbroek@zonnet.nl.

Intermezzo:

Geïnspireerd door de najaarslezing van Harry Voogel, over de gevelstenen van Monnickendam heeft Oud Broek het plan opgevat de gedenkstenen te fotograferen, die voorkomen op gebouwen in en rond ons dorp. Als intermezzo in het jaarverslag 2002, wordt de leden een selectie van het fotomateriaal aangeboden (Foto's J. de Waal).

1. Tekst op de toren van de N.H. Kerk.

2. Jaar-steen boven de ingang van het Zuiderportaal der N.H. Kerk. Als gevelbekroning een bijbel (het Woord) tussen twee harpen (vermoedelijk de psalmen symboliserend).

3. Drie stenen in de onderbouw van de Kerke- of Raadhuisbrug.

Boven

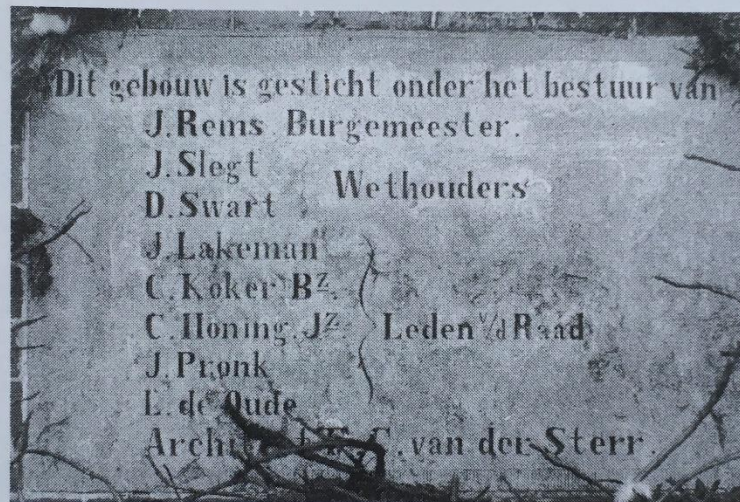
Midden

Onder

4. In de voetingmuur aan de slootzijde van het bijgebouw achter De Erven 26.

5. Een der beide gedenkstenen ter weerszijden van het voormalige schoolgebouw Roomeinde 3, gebouwd in 1883.

6. Op de boerderij Noordmeer 5. De naam refereert aan de Balijs van Utrecht der Ridderlijke Duitse Orde, destijds eigenaar van de gehele Noordmeer.

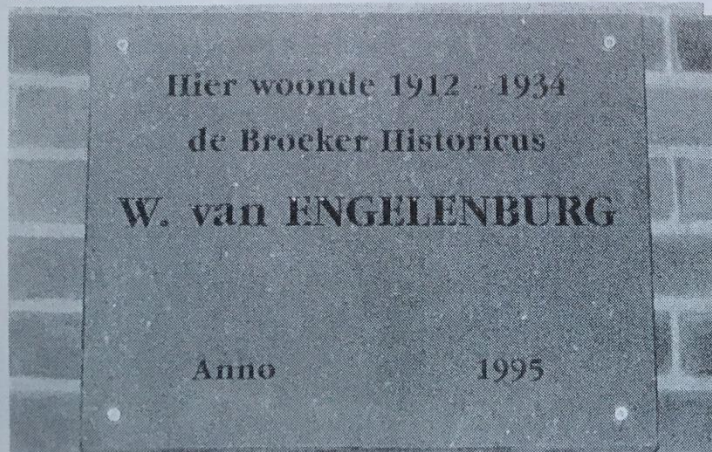
7. Steen met opschrift 'Diaconie-Huis', waarschijnlijk daterend uit de eerste jaren van de twintigste eeuw en toen aangebracht boven de ingang van het Diaconiehuis aan het Leeteinde. Verwijderd in de jaren '50, toen het gebouw als jeugdherberg 'Broeker Huis' een nieuwe naam en bestemming kreeg. In 1973 door Oud Broek weer aangebracht, maar nu op de noordelijke zijgevel.

8. Aan de voorzijde van het huis Kerkplein 7.

9. Een der beide gedenkstenen aangebracht aan de kantine van de voetbalvereniging SDOB (Leeteinde 11).

10. In de zijgevel van Havenrak 19. In 1995 geplaatst door Oud Broek bij gelegenheid van het dertigjarig bestaan der vereniging en toen onthuld door de zoon, Ir. W. van Engelenburg.

Commissie Stads- en Dorpsbeheer

De taak van de Commissie Stads- en Dorpsbeheer (cie. SDB) is, Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Waterland te adviseren over de toepassing van de Monumentenwet en over de gemeentelijke monumentenzorg in zijn algemeenheid, in de aangewezen beschermde stads- en dorpsgezichten. Daarnaast verzorgt de commissie desgevraagd adviezen over de toepassing van de Wet op de Ruimtelijke Ordening in de aangewezen stads- en dorpsgezichten.

De cie. SDB bestaat uit een voorzitter, een secretaris en negen leden. Drie van de leden worden door de gemeente benoemd op voordracht van de oudheidkundige verenigingen. De heer Th. P.J. Kwakman vertegenwoordigt binnen de cie. SDB de vereniging Oud Broek. Hieronder geeft hij een opsomming van uitgebrachte adviezen in 2002. Het betreft alleen de adviezen binnen het beschermd dorpsgezicht van Broek in Waterland en directe omgeving:

Roomeinde 14-16:	Restauratie en verbouw woonhuismonument.
Keerngouw 16:	Kappen van een eik.
Molengouw 20:	Kappen van een es en een iep.
Nieuwland 23:	Uitbreiding eerste verdieping.
Kerkplein:	Kappen van drie lindes tegenover de N.H. kerk. <i>Advies:</i> Herplant lindes.
Wagengouw 3:	Oprichting nieuw woonhuis (voormalige boerderij).
Roomeinde 11:	Vergroten van een bijgebouw, alsmede kappen van 1 wilg en 3 appelbomen. Aanplanten van 2 appelbomen en 1 kastanjeboom.
Broekerveer 5:	Gewelwijziging en plaatsing balkon aan woonhuis.
Nieuwland 28:	Wijziging gevels woonhuis.
Nieuwland 37:	Bouw van drie woningen en bedrijfsruimte.
Kerkplein 6:	Intern verbouwen woonhuismonument.
Eilandweg 9-11:	Uitbreiding woonhuis.
Cornelis Roelestraat 6:	Uitbreiding woonhuis.
De Laan 12:	Plaatsing dakkapel op woonhuismonument.
Dorpsstraat 24:	Geplaatste schutting, luiken, hekwerken, etc. <i>Advies:</i> Bezwaar tegen 'doe-het-zelf-schuttingen' en aangebrachte luiken. Kleur hekwerk voorzijde donkergroen.
Hageweer 34:	Uitbouw aan achterzijde woning.
Havenrak 3:	Kappen en herplant perenbomen.
Zuideinde 10:	Kappen van een trompetboom. <i>Advies:</i> Indien herplant dan jaarlijks snoeien.
De Erven 6:	Oprichten van een erfafscheiding.
Roomeinde 13:	Plaatsing van twee dakramen in woonhuismonument. <i>Advies:</i> Slechts één dakraam te plaatsen.
Molengouw 20:	Oprichting van een bijgebouw.
Roomeinde 14-16:	Kappen van twee kastanjes. <i>Advies:</i> Slechts één kastanje te kappen.
Bij Roomeinde 2:	Kappen van een notenboom. <i>Advies:</i> Herplant kastanjeboom of notenboom.

Havenrak 19:	Wijziging voorgevel.
Molengouw 44:	Oprichting van een bijgebouw.
Nieuwland 23:	bouw twee woningen op platdak bankgebouw.
Dorpsstraat 9:	Principe verzoek uitbreiding woonhuis en kappen van twee wilgen.

Welstand doorzichtiger en objectiever:

Met de wijziging van de Woningwet wordt gestreefd naar een objectiever en inzichtelijker welstandsbeleid. Daarnaast wordt ook de politieke verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur voor het welstandstoezicht versterkt. Daarmee is antwoord gegeven op een groeiende kritiek op het functioneren van welstandscommissies.

Om welstandstoezicht te kunnen blijven uitoefenen moet de gemeenteraad voortaan een welstandsnota opstellen. Met zo'n welstandsnota 'bekent de gemeente vóóraf kleur' en weet de burger beter dan voorheen waaraan hij zich met zijn bouwplan heeft te houden. Het mag dus niet zo zijn dat pas over welstand wordt nagedacht op het moment dat een bouwplan wordt voorgelegd. Een welstandsnota mag niet volstaan met algemene, globaal geformuleerde welstandscriteria. Deze moeten zo concreet en objectief mogelijk toegesneden zijn op de verschillende soorten bouwwerken.

Volgens een overgangsbepaling moeten de gemeenten binnen 18 maanden na inwerkingtreding van de gewijzigde woningwet hun welstandsnota opgesteld en bekend hebben gemaakt (dus vóór 1 juli 2004). De inwoners en andere belanghebbenden moeten via een inspraakprocedure vooraf de gelegenheid hebben gekregen om op de inhoud van dit beleidsvoorstel te reageren. In de overgangsperiode (totdat de welstandsnota bekend is gemaakt) worden de welstandsaspecten van bouwwerken op de nu gebruikelijke wijze door de welstandscommissies behandeld. De welstandscommissie neemt de welstandsnota als uitgangspunt voor het beoordelen van ingediende bouwplannen. In de welstandscommissies kunnen overigens ook 'leken' worden benoemd.

Vanaf 1 januari 2003 geldt dat de adviezen van de welstandscommissie goed gemotiveerd, schriftelijk en openbaar moeten zijn. Vanaf dezelfde datum legt de welstandscommissie ook eenmaal per jaar schriftelijk verantwoording af aan de gemeenteraad over het toepassen van het welstandsbeleid in de praktijk. Hetzelfde geldt voor burgemeester en wethouders, die jaarlijks schriftelijke verantwoording afleggen aan de gemeenteraad over eventuele aanschrijvingen en over de mate waarin ze de welstandscommissie hebben ingeschakeld. Daarbij wordt ook aangegeven in hoeverre de gevraagde adviezen zijn opgevolgd.

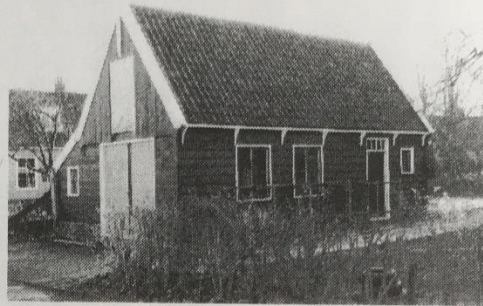
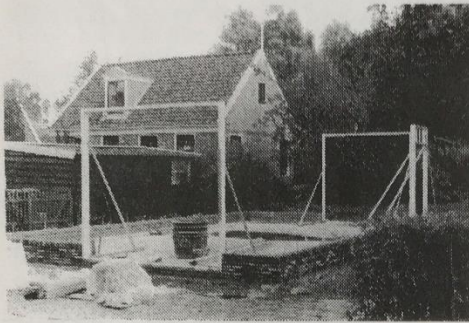
De zittingsduur voor de voorzitter en de leden van de welstandscommissie is op maximaal drie jaar gesteld, met een verlengingsmogelijkheid van nog eens drie jaar. De voorzitter en leden van de welstandscommissie worden benoemd door de gemeenteraad. Voor zittende leden vangt deze drie jaar aan op het tijdstip van inwerkingtreding van de gewijzigde Woningwet. Het overgangsrecht bepaalt dat het lidmaatschap van leden die op moment van inwerkingtreding van de wet al meer dan drie jaar lid zijn van de welstandscommissie, daarna niet meer kan worden verlengd.

Bron: Ministerie van V.R.O.M.

Th.P.J. Kwakman

Veranderingen in het dorpsbeeld

Vaak wordt gesteld dat niets mag of kan veranderen in een, grotendeels gerestaureerd, beschermd dorpsgezicht als Broek in Waterland. Voorgaande opsomming van de cie SDB toont aan dat het jaar 2002 daar zeker geen schoolvoorbeeld van zal zijn. Vele bezoekers hebben zich het afgelopen jaar verbaasd over het feit dat Broek in Waterland weer gedeeltelijk 'in de steigers' lijkt te staan. De meest in het oog springende veranderingen zijn hieronder verwoord.

Begin- en eindfase van bouw grote houten schuur bij 'Keerngouw 2a', als grootschalige verandering in het beschermd dorpsgezicht.

Door de nieuwe eigenaar werd de achterste helft (het vierkant) van Roomeinde 14-16, na een noodzakelijke ontmanteling, aan een grondig constructief herstel onderworpen. Hierbij kwamen in het interieur nog een aantal beschilderde delen tevoorschijn, die uitgevoerd zijn in dezelfde decoratieve stijl als de al bekende en daarmee duidelijk één geheel hebben gevormd. Over de datering van deze schilderijen – die grote overeenkomst vertonen met die in Erven 10-14, maar wat eenvoudiger van aard zijn – heerst nog geen eenstemmigheid. Eén der voorstellingen in Roomeinde 14-16 is ontleend aan een bijbelillustratie uit 1669 en dat levert in ieder geval een datering na die tijd op. Er zijn echter aanwijzingen dat het ontstaan nog een heel stuk later gezocht moet worden.

Achter het vroeger al gerestaureerde monument Dorpsstraat 3, destijds bekend als 'De Broeker Bazar', stond een grote schuur, waarvan men aanneemt dat hij was opgetrokken uit sloophout van woningen die in 1936/'37 zijn afgebroken voor de aanleg van de provinciale weg. Na afbraak van deze schuur verrees hier nu een nieuw gebouw van ongeveer dezelfde type, maar met modern interieur. Hierin werden enkele onderdelen van de oude balken en korbelen toegepast. Een enkel ander stuk vond een herbestemming in het gerestaureerde interieur van Roomeinde 14-16.

Toen in de herfst bij het doktershuis (Havenrak 19) voor herstelwerkzaamheden het houten voorschot verwijderd werd, bleek daarachter herkenbaar de gevel aanwezig van een villa, zoals de toenmalige gemeentesecretaris Van Engelenburg hier omstreeks 1910 liet bouwen. Een reconstructie van de oude situatie was niet haalbaar, maar op initiatief van architect Kwakman werd bij de vernieuwing zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de oorspronkelijke gevelindeling.

Tegen het einde van het verslagjaar kwam de imposante stolp van De Erven 4 onder de pannen. Tegelijkertijd was de opbouw van de voorgevel zover gevorderd, dat een totaalbeeld van het pand kon worden verkregen. Het resultaat van de reconstructie moet zonder meer positief gewaardeerd worden. De in oude vorm herbouwde dakkapel verleent het gebouw weer zijn oorspronkelijke allure. Daarnaast oogt de kleurstelling in overeenstemming met het naastgelegen voormalig Raadhuis (De Erven 2) zeer aangenaam.

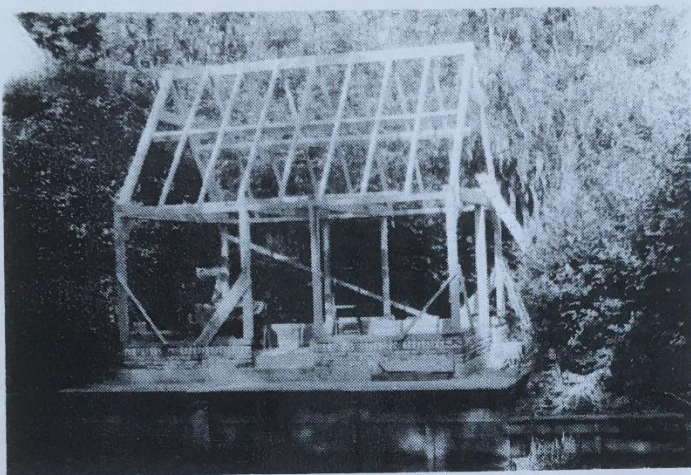
Ook het jeugdwerk van architect J.J.P. oud uit 1916 (De Erven 3) kwam eind 2002 in de steigers te staan. Daarbij zijn kleine wijzigingen aangebracht in de westgevel en zuidgevel van het pand. Het cultuurhistorisch waardevolle glas-in-lood raam van kunstenaar / schilder Theo van Doesburg (waarvan melding wordt gemaakt in Broeker Bijdragen nr. 26 – 1984 – en in de toelichting op de vogelvluchtkaat) werd helaas voor de verkoop van het pand uit de achtergevel gesloopt. Gelukkig blijkt het te zijn gerestaureerd en aangekocht door het Stedelijk Museum 'De Lakenhal' te Leiden.

Bij De Erven 24 werd een dakkapel aangebracht in het rechter dakschild en de bestaande kapel aan de linkerkant vernieuwd. De voorgevel kreeg een nieuwe voordeur en hier werden de ramen voorzien van zonneluiken of blinden. Die zaten er vroeger ook, maar waren al tientallen jaren niet meer te zien geweest. Ze zijn uitgevoerd in hetzelfde model als de luiken van buurhuis nr. 22. Op de oudste prentbriefkaart waarop dit rijtje huizen aan De Erven is afgebeeld, kort na de brand van 1902, zijn ze bij beide nog niet aanwezig. Op een foto van januari 1963 heeft nr. 24 wél blinden (groen geschilderd), maar nr. 22 niet. De toepassing en datering van deze karakteristieke zonneweringen in Broek zou zeker een goede en nauwkeurige documentatie verdienen.

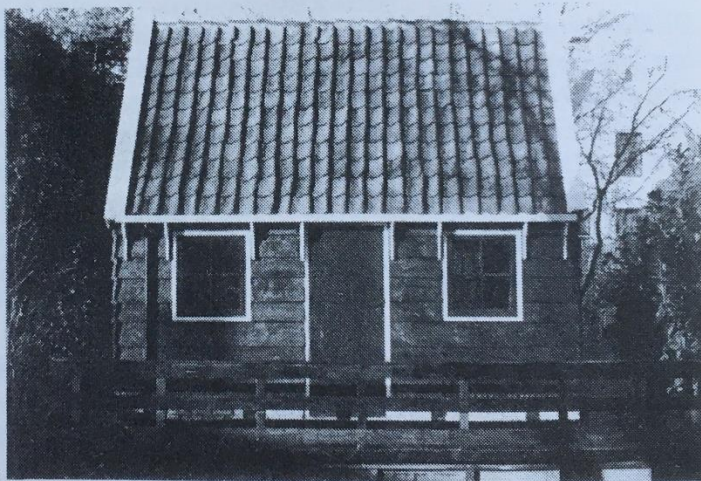
Als het ware simultaan met De Erven. 4 was ook de nieuwbouw De Erven 32 eind 2002 nagevoeg voltooid. Hier is het resultaat echter niet een historische reconstructie, maar een in traditionele, streekgebonden vormen opgetrokken statig woonhuis. De vaak gehoorde klacht over verloren gegaan ambachtelijk vakmanschap wordt hier – opnieuw – overtuigend gelogenstraft.

Naderende voltooiing van de restauratie van de voormalige timmermans-werkplaats (Keerngouw 16), oprichting van een grote houten schuur bij Keerngouw 2a (zoals reeds beschreven in het jaarverslag 2001) en realisatie van het nieuwbouwwijkje 'Broekerweeren' langs de provinciale weg dienen bij de grootschalige veranderingen in het dorpsbeeld te worden vermeld. Meer kleinschalige veranderingen betreffen: een kleine houten schuur bij Roomeinde

10; aanvang bouw van nieuwe schuren bij Noordmeerweg 12 en 16; veranderde bestrating rondom Hotel Garni 'De Bedstede' (Laan 38-42); rigoureuze verwijdering van de beplanting rondom Dorpsstraat 14. Laatst genoemde is wel een duidelijke verbetering voor het betreffende woonhuis en zijn omgeving. De verwijdering van drie verzwakte lindes uit de dubbele bomenrij voor de N.H. Kerk heeft gelukkig niet de gevreesde impact op het dorpsbeeld. Desalniettemin is de hoop dat snel drie nieuwe lindes door de gemeente Waterland worden teruggeplaatst.

Begin- en eindfase van bouw kleine houten schuur bij 'Roomeinde 10', als kleinschalige verandering in het beschermd dorpsgezicht.

Tot slot dienen een aantal meer en minder opmerkelijke veranderingen buiten het beschermd dorpsgezicht (Broek Zuid) onder de aandacht te worden gebracht. In de categorie zeer opmerkelijk vallen de sloop van een veenaafgravers huisje bij de entree van het dorp (Eilandweg 31) en de sloop van een stolpboerderij met prachtige authentieke kaakberg (Wagengouw 3). Op de eerst locatie is reeds een bijzonder vormgegeven modern woonhuis verrezen en op tweede wordt momenteel een nieuwe boerderij-vorm geplaatst. Het is te hopen dat hierin wel iets van het oorspronkelijke agrarische bouwwerk kan worden teruggevonden. In de categorie minder opmerkelijk valt de restauratie en uitbreiding op Molengouw 8, alsmede de realisatie van een nieuwe voorgevel en zijgevel op Zuideinde 20.

Vereniging Oud Broek in Waterland / Jaarverslag 2002

Overzicht van baten en lasten over het jaar 2002

<u>Inkomsten</u>		<u>Uitgaven</u>	
Contributies	€ 2550,50	Lidmaatschap en contributie	€ 655,19
Toeslag op contributies	€ 802,00	Verzekeringspremie	€ 30,95
Subsidie Gemeente Waterland	€ 264,55	Bestuurskosten	€ 680,64
Rente	€ 304,40	Publicaties	€ 1261,57
Donaties en giften	€ 10050,00	Onderhoud weidemolen	€ 50,00
Verkoop artikelen	€ 431,40	Representatie	€ 127,69
Rondleidingen	€ 112,50	Publiciteit	€ 508,49
	<u>€ 14515,35</u>	Bijeenkomsten	€ 363,10
		Beheer collectie	€ 4776,55
		Afrondingsverschil: f naar E	€ 2,40
			<u>€ 8456,58</u>
Inkomsten € 14515,35			
Uitgaven € 8456,58			
Batig saldo <u>€ 6058,67</u>			

Waarvan naar 'Reserve weidemolen' € 3000,00

Vermogenstoestand per 31 december 2002

Bank- rekening courant	€ 1534,56	Kapitaal 1 jan. 2002	€ 7504,64
- rendementrekening	€ 15436,84	Reserve weidemolen	€ 6409,09
Tentoonstellingsmateriaal	€ 1,00	Batig saldo 2002	<u>€ 3058,67</u>
	<u>€ 16972,40</u>		<u>€ 16972,40</u>

Opmerkingen bij staat van baten en lasten 2002

1. Dit is het eerste jaar, waarin de bedragen niet in guldens, doch in Euro's worden vermeld. De vergelijking met vorige jaren is daardoor minder gemakkelijk. Een klein bedragje moest worden afgeboekt wegens omrekeningsverschillen.
2. Het jaar 2002 is voor de vereniging wederom een financieel gunstig jaar geweest. Met name dankzij een grote gift (€ 10.000.-), welke echter voor bijna de helft gebruikt moest worden ten behoeve van de nieuwe bewaarplaats voor onze collectie.
3. In vorige jaren werd reeds melding gemaakt van het feit, dat een aantal leden een hoger bedrag overmaakt dan de minimale contributie. Dit jaar is zulks expliciet gemaakt in de jaarrekening (€ 802.-). Uiteraard is het bestuur daar zeer erkentelijk voor.
4. Uitgegeven is Broeker Bijdrage nr. 47 (over Ds. De Moor), het jaarverslag 2001 en een Nieuwsbrief.
5. Onder de noemer "Publiciteit" zijn dit jaar opgenomen de kosten van de stand op de markt in de Broeker feestweek met de speciaal daartoe vervaardigde prentjes in passe-partouts.

*Voltooiing van het woonwijkje 'Broekerweeren',
op locatie van de voormalige garage Kelderman.*

Aanmelding nieuwe leden

Wij hopen dat u, door het lezen van het jaarverslag 2002, weer een volledig beeld heeft gekregen van het belangrijke cultuurhistorische werk dat door de vereniging Oud Broek wordt verricht. Zeker afgelopen jaar heeft het vastleggen van historische gegevens en het bijhouden c.q. uitbreiden van de collectie veel tijd en geld gekost. Wanneer u mensen kent die nog geen lid van de vereniging zijn, maar de Waterlandse cultuurhistorie een warm hart toe dragen, kunt u hen op het onderstaande attenderen:

Op 5 april 1965 werd de Vereniging Oud Broek opgericht. Sindsdien is de taak van Oud Broek niet veranderd, namelijk: “... *het dorps- en landschapsschoon van Broek in Waterland en omgeving te bewaren, te beschermen en waar mogelijk uit te breiden, het gevoel voor het eigen karakter bij haar ingezetenen te ontwikkelen en de plaatselijke geschiedenis te bestuderen en in geschrift vast te leggen.*” Door schenking en aankoop beheert de vereniging bovendien een groot aantal historische geschriften, afbeeldingen en andere objecten betreffende Broek in Waterland en omgeving.

Nieuwe leden krijgen een welkomstpakket, bestaande uit de laatste twee jaarverslagen en de meest recente Broeker Bijdragen (over uiteenlopende onderwerpen uit de Waterlandse geschiedenis). De leden worden vervolgens op de hoogte gehouden van eventuele ontwikkelingen in het dorpsbeeld; dragen via de contributie bij aan het behoud van historische geschriften en voorwerpen omtrent het dorp; krijgen de gelegenheid tot het bijwonen van lezingen en excursies over Broek in Waterland en omgeving; ontvangen het jaarverslag en nieuwe Broeker Bijdragen. Inwoners van Broek in Waterland zijn lid voor minimaal € 7,50 per jaar. In verband met verzendkosten is de contributie voor leden buiten Broek in Waterland minimaal € 10,-.

Redenen te over om te bellen of strookje(pag. 23) in te vullen en op te sturen naar:

Dhr. H.G.M. te Boekhorst, Amerbos 44, 1025 ZM, Amsterdam-Noord.

Tel: 020-6365435 (Rekeningnummer Vereniging Oud Broek: 31.07.02.194)